

FOTO: CEMENTIE RIJSWIJK

OMGEVINGSCHAT: SNEL ANTWOORD OP VRAGEN OVER DE OMGEVINGSWET

Het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) stelt 600.000 euro beschikbaar voor de verdere ontwikkeling en landelijke opschaling van OmgevingsChat. Dit is een AI-assistent die overheden ondersteunt bij vragen over de Omgevingswet. Het initiatief, ondergebracht bij Stichting Digitale Overheid, vestigde zich begin februari 2026 op de Brightlands Smart Services Campus in Heerlen en wil uitgroeien tot een breed inzetbare voorziening voor gemeenten, provincies, omgevingsdiensten en waterschappen.

TEKST FRANK DE GROOT

De Omgevingswet vormt een van de grootste stelselwijzigingen in decennia. In de dagelijkse praktijk leidt dit tot talloze vragen bij overheden. Wat mag waar? Welke regels gelden precies? Hoe verhouden uitzonderingen zich tot elkaar? OmgevingsChat, een slimme digitale assistent, helpt ambtenaren om snel duidelijkheid te krijgen. Het systeem verwijst naar specifieke wetgeving en ondersteunt zo bij het maken van afgewogen keuzes.

OmgevingsChat sluit naadloos aan bij de ambities in het Coalitieakkoord 2026-2030. Zo lezen we onder de kop 'Nederland koploper in een digitale wereld': *De overheid moet digitaal betrouwbaar, toegankelijk, efficiënt, en weerbaar zijn. Nog altijd worden de kansen van digitalisering voor een efficiëntere overheid onvoldoende benut.* Even verderop staat onder meer vermeld: *Digitalisering en AI zijn belangrijk voor innovatie, economische groei, de krappe arbeidsmarkt en toekomstige welvaart, maar*

raken ook direct aan onze veiligheid, vrijheid en democratische rechtsstaat.

WAT IS OMGEVINGSCHAT?

OmgevingsChat is een generatieve AI-toepassing die publieke taken ondersteunt. Belangrijk is dat de tool geen besluiten neemt; de eindverantwoordelijkheid blijft altijd bij de medewerker. Daardoor blijft menselijke expertise leidend. OmgevingsChat is verder een webapplicatie, die voor overheden via single-sign-on wordt ontsloten. De software draait dan op een server van de Stichting, die je aanroep via internet, en wordt vervolgens via de embedding weergegeven in je eigen website of webportal.

OmgevingsChat omvat drie functionaliteiten onderverdeeld in drie verschillende apps. Er is een app waarmee vragen zijn te beantwoorden (Vraag & antwoord-app). Dan is er een app die gericht is op het ondersteunen van ambtenaren bij het genereren van nieuwe teksten in het kader van de synthese van een verzameling bestemmingsplannen naar één omgevingsplan (Omgevingsplan-app). En als laatste is er een app ter ondersteuning van regelanalisten bij het analyseren en vertalen van complexe wetgeving naar beslisbomen, zogenoemde Toepasbare Regels (Regelanalist-app). Daarover later meer.

ACHTERGROND

Is de OmgevingsChat onafhankelijk? Ja, want de OmgevingsChat komt voort uit een samenwerking tussen Stichting Digitale Overheid en De Friese Aanpak. Het is een open source-toepassing en voldoet aan de Europese AI Act (zie kader). De Stichting Digitale Overheid is daarbij een onafhankelijke non-profitorganisatie die overheden en onderwijsinstellingen ondersteunt bij vraagstukken rond digitalisering. Deze stichting draagt ook de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling, het beheer en de borging van OmgevingsChat. De Friese Aanpak is een verbindend loket voor alle Friese overheden. Dit loket is opgericht vanuit de grote urgentie om meer samenwerking te realiseren op het gebied van de implementatie van de Omgevingswet. Binnen De Friese Aanpak is de toepassing verfijnd en is deze gedeeld met andere overheden.

Met de bijdrage van BZK wil Stichting Digitale Overheid de toepassing inhoudelijk verder ontwikkelen en stapsgewijs beschikbaar maken voor meer overheden. Daarbij ligt de nadruk op implementatie, adoptie en verantwoord gebruik. Ook wordt ingezet op versterking van kennis en talent, onder meer via samenwerking op de Brightlands Smart Services Campus. De keuze voor deze partner in Heerlen is strategisch. Hier werken bedrijven, overheden, onderzoekers en studenten samen aan digitale innovaties en AI-oplossingen. OmgevingsChat wil dit netwerk niet alleen benutten, maar ook versterken door partnerships met kennisinstellingen als Zuyd Hogeschool en Universiteit Maastricht.

Het team in Heerlen is op 1 februari 2026 gestart en bestaat uit drie medewerkers en een extern ontwikkelteam van het Utrechtse softwarebedrijf IGNE. Binnen een jaar wordt groei verwacht om aan de toenemende vraag vanuit overheden te voldoen.

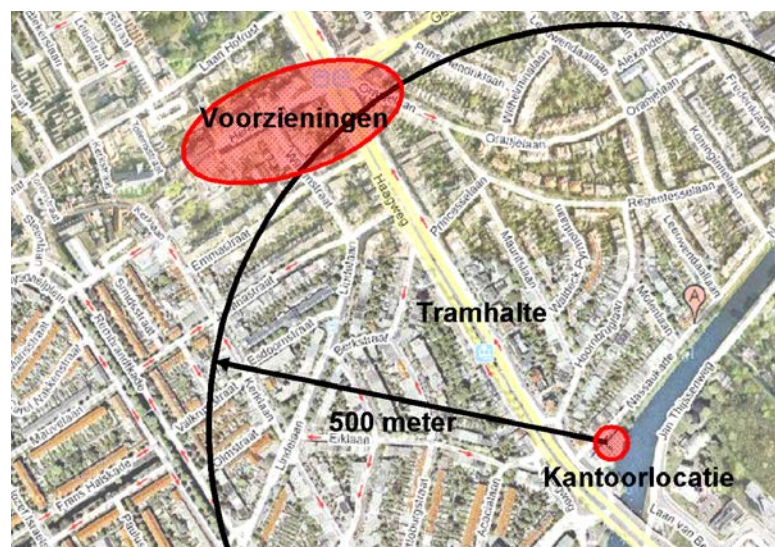
DRIE APPS

De antwoorden die vanuit de drie apps in OmgevingsChat worden gegenereerd zijn gebaseerd op authentieke datasets uit het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en de koppelingen met het open stelsel van derden (Kadaster). Hierdoor werkt de app met de juiste juridische context, die automatisch wordt geselecteerd op basis van de gekozen locatie. Maar wat kunnen we nu precies met die apps? We lichten ze stuk voor stuk toe.

Vraag & antwoord-app

Een veel gestelde vraag als 'Mag ik een schuur bouwen?' klinkt eenvoudig, maar omvat tal van deelvragen. Hoe hoog wordt de schuur? Wat voor dakvorm? Hoe dicht bij de erfgrans? Wordt er gebouwd in beschermd gebied? Datzelfde geldt voor vragen als 'Wat zijn de regels voor het starten van een bed & breakfast?', of 'Mag ik een boom kappen in mijn achtertuin?' Voor de burger is het allemaal één helder plan. Voor de vergunningverlener is het een complexe set aan juridische voorwaarden. De drie gebruikscases die op dit moment zijn geïmplementeerd, zijn:

- vragen stellen aan de wet;
- aanvragen vanuit het omgevingsloket importeren en verwerken;
- observaties van inspecteurs woon- en bouwtoezicht op locatie invoeren (foto en spraak) en analyseren en verwerken tot een rapport.

De Omgevingsplan-app ondersteunt beleidsmedewerkers bij het schrijven, herschrijven en structureren van omgevingsplannen.

De vraag-antwoordapplicatie is ontworpen voor iedereen die zich bezighoudt met vergunningen: vergunningverleners, klantcontactcentrum (KCC), omgevingsloket of als eerste aanspreekpunt voor inwoners, ondernemers en initiatiefnemers. De app geeft in begrijpelijke taal binnen enkele seconden antwoord. Ook wordt de bron van de antwoorden vermeld.

Omgevingsplan-app

De Omgevingswet vraagt gemeenten om integrale, actuele en toegankelijke omgevingsplannen. Dat is een complexe opdracht, zeker wanneer die plannen gebaseerd moeten zijn op tientallen oude bestemmingsplannen die niet altijd consistent of overzichtelijk zijn opgesteld. De Omgevingsplan-app ondersteunt beleidsmedewerkers bij het schrijven, herschrijven en structureren van deze plannen. Niet door het werk over te nemen, maar door slimme suggesties, relevante fragmenten en best practices aan te reiken.

Elke gemeente is anders. Daarom biedt de Omgevingsplan-app maatwerk en zijn de antwoorden altijd afgestemd op de lokale juridische context. Op basis van lokale data en voorbeelden uit eerdere plannen genereert het systeem bruikbare tekstsuggesties. Denk aan het formuleren van regels voor evenementenlocaties, horeca of erfafscheidingen, volledig afgestemd op het juridische en ruimtelijke beleid van de gemeente. Verder kan de app:

- tekstvoorstellen genereren voor nieuwe regels en toelichtingen;
- bestaande teksten herschrijven in duidelijke taal;
- conceptversies vergelijken met bestaande beleidsstukken;
- doublures en inconsistenties voorkomen.

Regelanalist-app

De Regelanalist-app is ontwikkeld voor juristen en regelanalisten die verantwoordelijk zijn voor het omzetten van juridische regels naar toepasbare regels binnen het Digitaal Stelsel Omgevingswet. Deze vertaling – vaak in de vorm van beslisbomen – is complex, foutgevoelig en tijdrovend. De Regelanalist-app maakt dit werk inzichtelijker, sneller en consistent. De gebruiker ziet welke tekst waar op gebaseerd is, kan suggesties doen voor verbeteringen en alternatieven genereren. Zo blijft het werk transparant en onderbouwd. De app ondersteunt het denkproces, maar neemt het niet over. Bij elke nieuwe casus biedt de app een vliegende start, met suggesties die de analyse versnellen en richting geven. Wat maakt deze toepassing uniek?

- De applicatie creëert de beslisboom voor de gebruiker.
- Deze beslisboom is volledig aan te passen.
- Het taalmodel kan de logica analyseren en suggesties doen voor verbeteringen.
- Het resultaat kan worden geëxporteerd in een formaat dat compatibel is met software voor toepasbare regels.

Wil je meer weten? Ga dan naar www.omgevingschat.nl. ■

AI-geletterdheid

Sinds februari 2025 zijn publieke organisaties verplicht om hun medewerkers te trainen in AI-geletterdheid. Dat is het vermogen om AI-systemen verantwoord te gebruiken, te begrijpen en erover in gesprek te kunnen. AI-geletterdheid is geen bijzaak: het is een wettelijke eis voor het gebruik van AI-systemen. De Europese AI Act schrijft dit expliciet voor. Medewerkers moeten beschikken over een passend niveau van AI-geletterdheid, afgestemd op hun rol en verantwoordelijkheden. Dat betekent: begrijpen hoe AI-systemen werken, de risico's kennen en ethische vraagstukken kunnen herkennen en bespreekbaar maken, op een vakkundige en verantwoorde manier.

Opleidingen

De stichting biedt zelf opleidingen voor AI-geletterdheid aan. Het is niet verplicht om van dit aanbod gebruik te maken, maar OmgevingsChat eist wel dat gebruikers een opleiding AI-geletterdheid volgen. Zo is OmgevingsChat in lijn met de eisen van de AI Act.

Een veel gestelde vraag als 'Mag ik een schuur bouwen?' klinkt eenvoudig, maar omvat tal van deelvragen. Hoe hoog wordt de schuur? Wat voor dakvorm? Hoe dicht bij de erfgras? Wordt er gebouwd in beschermd gebied?